

Nieuwe strategie tegen Amerikaanse vogelkers

Bosbelang 78 - herfst 2022, Provincie Limburg

Tijdens de voorbije beheerrondes lag onze focus op het wegwerken van de sterke dunningsachterstand. De impact van onze vorige beheeringrepen is duidelijk te zien. Het beoogde resultaat, het stimuleren van verjonging van inheemse soorten als grove den en zomereik, bleef echter uit. De Amerikaanse vogelkers profiteerde van de extra lichtinval na de dunningen en domineert in de struiklaag. Geen complete ramp, omdat deze vogelkers met zijn snel afbreekbaar strooisel een gunstig effect heeft op de bodemkwaliteit. Maar om een grotere soortendiversiteit te bereiken, moeten we wel ingrijpen. Daarom schakelden we over naar de KAPPLA-methode, waarbij we na elke dunning schaduwverdragende soorten inplantten die op lange termijn via concurrentie de dominantie van de Amerikaanse vogelkers zullen doorbreken.

Op voorhand spraken we met elke eigenaar af hoeveel bomen we na de kapping plantten en welk aandeel van de opbrengst van de houtverkoop we hiervoor reserveerden. De beheerronde in deze bossen van As en Maaseik resulteerde in verscheidene loten met vergelijkbare houtkwaliteit, aangeboden op de gegroepeerde houtverkoop van 16 juni 2022. Het nodige plantgoed is gereserveerd en het materiaal voor de wildbescherming besteld. Deze manier van werken herhalen we om de 6 à 8 jaar. Zo maken we de bossen geleidelijk beter, sterker, mooier en biodiverser.

Een methode voor elk bostype

In de perimeter van Klaverberg, Heiderbos en Moorsberg (deel van Opglabbeek) onderscheiden we verscheidene types bos.

Grove dennenbossen (Ps)

Bij een klassieke dunning volgens het toekomstboomprincipe stellen we 90 tot 120 toekomstbomen per hectare vrij. Naast deze stevige dunning, leggen we ook ruimingspistes aan. Dit zijn aangeduide paden waarlangs de exploitant het gekapte hout uit het bos moet halen. Dit bostype leverde bij een eerste dunning een houtvolume van 100 m³/ha op. Vandaag

stellen we op de meeste plaatsen waar we deze beheermethode toepasten een explosie van Amerikaanse vogelkers vast. Dat is één van de redenen waarom we met de KAPPLA-methode startten.

De visie ten aanzien van Amerikaanse vogelkers is immers gewijzigd. We bestrijden nog nauwelijks: glyfosaat kan privé nog moeilijk gebruikt worden, het is duur, tijdrovend en een niet te winnen strijd. Anderzijds heeft Amerikaanse vogelkers een goede bladkwaliteit, beter dan naaldhout. Daarom dogen we de boom en zoeken naar een evenwicht met andere soorten. De soorten die we aanplanten, gedijen goed onder een scherm van Amerikaanse vogelkers. Via de KAPPLA-methode grijpen we beperkter in en oogsten slechts 50 m³ dennenhout/ha. De dunning met het oog op de heraanplanting, zorgt voor gaten van 10 m diameter in het kronendak van de dennen. Hiermee beperken we de lichtinval en dus de explosie van Amerikaanse vogelkers. Uit onderzoek blijkt duidelijk dat het kappen van beperkte openingen in het bos nauwelijks invloed heeft op het bosmicroklimaat. Zo blijven de klimaatomstandigheden (temperatuur, vochtigheid) gebufferd om de geplante boompjes goed te laten groeien. Gaten van meer dan 25 - 50 m diameter zorgen voor een aanzienlijke toename van de temperatuur en afname van de luchtvochtigheid in het bos, zowel op de locatie van de gaten als in het omliggende bos.

Na de kapping planten we in de gaten groepen van 20 boompjes van dezelfde soort in een cirkel van 1,5 m op 1,5 m van elkaar. In principe planten we na elke dunning 3 groepen van 20 bomen per ha, maar bij deze bossen met zo'n explosie aan Amerikaanse vogelkers kiezen we, op maat van het bos, voor 6 tot zelfs 9 groepen loofbomen per ha. Door per groep zoveel mogelijk boomsoorten in te brengen, maken we het bos biodiverser en weerbaarder tegen ziektes, plagen en de klimaatverandering. In de 6 jaar na de aanplanting stellen we de bomen minstens 2 keer vrij.

Bij grove dennenbossen kiezen we uit beuk, haagbeuk, boskers, esdoorn, winterlinde, gladde iep, wintereik en soms tamme kastanje. De hoge reedruk in onze bossen maakt wildbescherming noodzakelijk. We beschermen de groepen jonge boompjes met een 1,5 meter hoog raster van ursusdraad. Bij bosjes kleiner dan 40 are planten we hetzelfde aantal bomen gespreid aan met individuele wildbeschermingskokers. In bepaalde bossen planten we ook op grotere percelen gespreid, maar enkel als de eigenaar helpt bij het beheer en de opvolging. Met gespreid aangeplante bomen wordt het bos sneller en goedkoper omgevormd, op voorwaarde dat de aanplanting nauwgezet wordt opgevolgd.

We kiezen bewust voor kwalitatieve, kleinere planten (2-jarig) met een goede verhouding bladmassa/wortels. Groot plantgoed is duurder en het risico op afsterven op zandgrond in droge omstandigheden is groter omdat ze meer bladeren hebben (die het vocht verdampen) ten opzichte van actieve wortels die het vocht moeten aanvoeren. Bij elke beheerronde kappen we nieuwe gaten in het kronendak en planten extra groepen aan. De planten in de reeds aangeplante groepen zijn dan groter geworden en waar nodig worden de gaten vergroot voor meer lichtinval.

Corsicaanse dennenbossen (Pc)

In de regio Oost-Limburg zijn er weinig Corsicaanse dennenbossen zo mooi uitgegroeid als die in de Klaverberg in As, een echte bezienswaardigheid. Ook bij deze bossen zien we na de eerste sterke dunning een enorme toename van Amerikaanse vogelkers. De Vlaamse boswetgeving stelt dat je in een bos van uitheemse Corsicaanse dennen opnieuw exoten als Douglasspar of andere economisch interessante soorten mag aanplanten als het perceel niet in het Vlaams Ecologisch Netwerk (VEN) ligt. Omdat Klaverberg in VEN-gebied ligt, zijn we hier verplicht om inheemse soorten aan te planten.

Omdat de Corsicaanse dennen dikker, langer én rechter zijn dan de grove dennen, resulteerde een voorzichtige tweede dunning in 2021/2022 in een volume van minimaal 100 m³/ha. In de periode 2015, 2016 en 2017 voerde Bosgroep Limburg, na goedkeuring door het ANB, in bepaalde bestanden als experiment telkens een beperkte eindkap van Corsicaanse dennen uit. Door de takken in het vroege voorjaar op richels te trekken, streefden we natuurlijke verjonging van naalddhout na. Dit lukte erg goed bij de kapping van 2015. Bij de kappingen van 2016 en 2017 kiemden er het eerste jaar minder dennen, maar wel meer berk. Verder vergden deze bossen een doorgedreven en consequente bestrijding van Amerikaanse vogelkers om de natuurlijke verjonging te doen slagen.

Het systeem is zeker niet voor iedereen en elk bos weggelegd, maar bewees bij een gedwongen kaalkap (bijv. aangetaste fijnspar) zijn nut. Het resultaat is in dit geval een mooie en dichte mix van grove en Corsicaanse den en berk. Helaas zagen we bij de recente opvolging veel sterfte in de dennenverjonging op deze percelen. Na een terreinbezoek met mensen van het INBO, bleken de bomen getroffen door de schimmelziekten “dennenschot” (*Lophodermium seeditiosum*) en “rode bandjesziekte” (*Dothistroma septospora*). Lees het uitgebreide artikel hierover op pagina 17.

Gemengde bossen met grove den en Amerikaanse eik

Ook in deze bossen was er een explosie van Amerikaanse vogelkers na de eerste sterke dunning. Verder dunnen in de dennen zou op lange termijn resulteren in een bos met uitsluitend Amerikaanse eik en vogelkers. Deze evolutie is volgens de boswetgeving niet toegestaan. Alle Amerikaanse eik in één keer wegnemen, zou het bos nog ijler zetten en nog meer hergroei stimuleren van Amerikaanse eik en vogelkers. Vandaar dat we in 2021-2022 de dunning beperkten (zowel van de den als Amerikaanse eik). We maken kleine openingen en herbebossen met groepen bomen met sterke schaduwverdragende kenmerken. We volgen de resultaten nauwgezet op.

Bossen in de beekvallei

In de beekvalleien staan veelal inheemse loofbomen (zwarte els, eik, berk, ...), maar ook veel Amerikaanse vogelkers als bomen in de bovenetage. Omdat exploitatie in deze natte beekvalleien moeilijk is en de ondergrond geen zware machines verdraagt, opteren we hier veelal voor nulbeheer, het kappen van brandhout of afzetten van zwarte els. Eenmaal de privébossen zijn opgenomen in een natuurbeheerplan, kunnen deze ecologisch waardevolle pareltjes voor de eigenaar een jaarlijkse subsidie opleveren voor haalbare natuurstreefbeelden.

Beheer met aandacht voor de gladde slang

De Vlaamse overheid stimuleert het verbinden van kwaliteitsvolle leefgebieden. Zo ontstaat een grotere kernpopulatie en genenuitwisseling tussen verschillende populaties. Genetische variatie zorgt voor betere overlevingskansen.

De resterende grote heidegebieden in Limburg zijn in de loop der tijd geïsoleerd. Er zijn 2 cruciale verbindingen die ze willen realiseren:

- tussen Heiderbos en Opplabbekerveld: door een corridor (brede open strook) te kappen tussen deze bestaande heidegebieden, ontstaat een groot, aaneengesloten natuurkerngebied
- regionaal vanaf de heidegebieden van de Mechelse Heide, over de mijnterrils van Waterschei en Opplabbekerveld, de terril van Zwartberg en verder in de richting van het Schietveld van Houthalen-Helchteren. Het Kolenspoor vormt een belangrijk onderdeel van deze corridor. Op termijn moeten ze ontsnipperingsmaatregelen nemen bij barrières zoals de N75 (Europalaan) en de N723 (tussen Genk en Niel-bij-As). Voor de N76 (Weg naar Zwartberg), zijn er concrete plannen voor de aanleg van een ecoduct.

Bij het beheer in As overtuigden ze twee privéboseigenaars om het beheer af te stemmen op het leefgebied en vooral om een migratiedoorgang te realiseren voor de gladde slang. Bij één eigenaar wordt het perceel deels gekapt. Na de kapping wordt de leefomgeving geoptimaliseerd. Bij de andere eigenaar zoeken ze naar mogelijkheden om een weide om te zetten naar struweel en heidegebied.

Structuurvisie voor Klaverberg-Heiderbos

ANB ontwikkelde, samen met een aantal partners (stad Genk, gemeenten As en Oudsbergen en het Regionaal Landschap Kempen en Maasland), een nieuwe structuurvisie voor het gebied rond de Klaverberg en het Heiderbos. Dit zal op termijn resulteren in de opmaak van een nieuw natuurbeheerplan waaraan ook de privé-eigenaars met eigendom in dat gebied kunnen deelnemen (vermoedelijk tegen de volgende beheerronde in 2030-2031). Het bestaande bosbeheerplan As-Maaseik werd omgezet naar een type 2 natuurbeheerplan met beperkte natuurdoelen. ANB maakte een toegankelijkheidskaart en voerde vooral op en rond de Klaverberg al verschillende beheerwerken uit.

Zodra alle oude (beperkte en uitgebreide) beheerplannen zijn omgezet naar het nieuwe type natuurbeheerplannen kunnen nieuwe privéboseigenaars instappen in een natuurbeheerplan

(type 1, 2, 3, 4). Daarin worden een beheervisie en -doelen met bijhorende maatregelen vastgelegd voor 24 jaar. De goedkeuring gebeurt door het ANB.
Het merendeel van de leden in dit gebied heeft nog geen beheerplan. Daarom worden bij elke beheerronde voor alle bouseigenaars kapmachtigingen aangevraagd die 3 jaar geldig zijn.
Bosgroep Limburg bundelt die volgens het beheertype, bespreekt ze met AVES (de bevoegde afdeling van ANB) op het terrein en zorgt voor goedkeuring.